

Р Е Ш Е Н И Е

№ 60166

гр. София, 30 ноември 2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, трето наказателно отделение, в открито съдебно заседание на двадесет и втори октомври две хиляди двадесет и първа година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЧЛЕНОВЕ: МАЯ ЦОНЕВА

МАРИЯ МИТЕВА

при участието на секретаря Невена Пелова

и прокурора от ВКП Тома Комов

след като изслуша докладваното от съдия ДАНОВА наказателно дело № 632/2021 г. и за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е образувано по касационни жалби, депозирани от защитника на подсъдимия Д. Р. Г., от повереника на частния обвинител и граждански ищец М. Н. К. и повереника на частния обвинител и граждански ищец Д. Н. Б., срещу решение №32 от 05.04.2021 г., постановено по внохд №4/2021 г. по описа на Великотърновски апелативен съд.

С касационната жалба на адв.Ф., защитник на подсъдимия Д. Г., се обжалва решението на апелативния съд в частта, в която е определен размера на наложеното му наказание лишаване от свобода за извършено престъпление по чл.116 ал.1 т.6 от НК и в частта относно приложението на чл.24 от НК. Посочва се, че неправилно съдът е определил размера на наказанието лишаване от свобода по чл.116 от НК към максималния, предвиден в закона за това престъпление, а същевременно за извършеното друго престъпление -по чл.152 ал.4 от НК, е наложил наказание в размер към средния, поради което защитникът изразява становище, че и наказанието за първото престъпление следва да бъде към средния размер. Възразява се, че неправилно въззивната инстанция е приложила разпоредбата на чл.24 от НК, тъй като е следвало да отчете, че подсъдимият е извършил престъпните си прояви едва няколко дни след навършване на пълнолетие, като към този момент е бил неосъждан. Тези факти, наред със смекчаващите отговорността обстоятелства и данните за личността му, според защитника, обуславят извод, че за постигане целите на чл.36 от НК е достатъчно подсъдимият да изтърпи определеното му общо и най-тежко наказание, без да е необходимо да се прилага разпоредбата на чл.24 от НК.

В касационната жалба, подадена от адв. С., повереник на частния обвинител и граждански ищец М. Н. К., се обжалва решението на Великотърновски апелативен съд в наказателно осъдителната ѝ част относно: намаляването на наложеното на подсъдимия Г. наказание за престъплението по чл.152 ал.4 от НК от осемнадесет на

петнадесет години лишаване от свобода; замяната на наказанието по чл.116 от НК от доживотен затвор в лишаване от свобода за срок от двадесет години; намаляването на наложеното общо наказание по чл.23 от НК от доживотен затвор на двадесет години лишаване от свобода. Твърди се, че многобройните отегчаващи отговорността обстоятелства, незначителната тежест на смекчаващите такива обуславят необходимост на подсъдимия да бъде наложено максимално предвиденото в закона наказание за всяко едно от извършените от него престъпления. Посочва се, че въззивният съд неправилно е ценил като смекчаващи отговорността обстоятелства процесуалното поведение на подсъдимия, направените самопризнания, младата му възраст и изказаното от него съжаление, като в насока тяхното оспорване, са изложени конкретни аргументи. На следващо място, повереникът счита, че не могат да бъдат възприети безкритично и изводите на апелативната инстанция по отношение липсата на пряка цел за умъртвяване на жертвата. Изложени са съображения и в подкрепа тезата, че с наложеното от апелативния съд наказание не могат да се постигнат целите по чл.36 от НК. Взето е отношение и досежно приложението на чл.24 от НК, като се посочва, че размерът, с който е увеличено наказанието лишаване от свобода, е недостатъчно висок. Моли се да бъде изменено атакуваното съдебно решение, като бъде наложено наказание доживотен затвор или да бъде увеличен срока на наказанието лишаване от свобода по чл.24 от НК.

В жалбата на адв. К., повереник на частния обвинител и граждански ищец Д. Б. се твърди, че определеното от Великотърновски апелативен съд наказание е явно несправедливо. Заявява се, че убийството е извършено при пряк умисъл, като случаят е особено тежък. Моли се решението в частта относно наказанието да бъде преразгледано.

От адв. К. е постъпило и допълнение към касационната жалба, в което са развити подробни доводи в подкрепа наведеното касационно основание.

В съдебното заседание пред Върховния касационен съд, защитникът на подсъдимия поддържа касационната си жалба по изложените в нея съображения и с направените искания. Счита депозираните жалби от частните обвинители и граждански ищци за неоснователни.

Жалбоподателите частни обвинители и граждански ищци и техните повереници, редовно призовани не се явяват. От адв.С. е постъпило становище, с което се поддържа депозираната от името на М. К. касационна жалба и се моли същата да бъде уважена, а жалбата на подсъдимия отхвърлена, поради неоснователността ѝ.

Представителят на Върховната касационна прокуратура намира депозираните касационни жалби за неоснователни, доколкото счита, че наложеното от апелативната инстанция наказание лишаване от свобода е справедливо. Приема, че законосъобразно е приложена разпоредбата на чл.24 от НК, като определеното общо най-тежко наказание лишаване от свобода е увеличено с пет години. Взема становище, че не е налице основание нито за намаляване, нито за увеличаване на оспореното наказание, поради което предлага решението на въззивния съд да бъде оставено в сила.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, трето наказателно отделение като обсъди доводите, релевирани в касационните жалби, становището на страните от съдебното заседание и извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в рамките на правомощията си, установи следното:

С присъда № ПР-55 от 22.07.2020 г., постановена по нохд №16/2020 г., Великотърновски окръжен съд, НО е признал подсъдимия Д. Р. Г. за виновен в това,

че на 06.12.2018 г. в [населено място], обл. В.Търново се съвкупил с лице от женски пол- П. Г. С., като я принудил към това със сила и в следствие на причинената принуда е настъпила смъртта ѝ, като извършеното представлява особено тежък случай, поради което и на основание чл.152 ал.4 т.4 във вр.с чл.152 ал.1 т.2 и чл.54 от НК му е наложил наказание осемнадесет години лишаване от свобода, при първоначален „строг“ режим.

Със същата присъда подсъдимият Д. Р. Г. е бил признат за виновен в това, че на същата дата и място умишлено умъртвил П. Г. С., като убийството е извършено по особено мъчителен за убитата начин, поради което и на основание чл.116 ал.1 т.6 пр.2 във вр.с чл.115 и чл.54 от НК му е наложил наказание доживотен затвор при първоначален „специален“ режим на изтърпяване.

На основание чл.23 ал.1 от НК е наложено едно общо и най-тежко наказание, а именно доживотен затвор, което да се изтърпи при първоначален „специален“ режим.

На основание чл.59 ал.1 от НК е било зачетено предварителното задържане на подсъдимия.

Подсъдимият Г. е бил осъден да заплати обезщетение за неимуществени вреди на гр.ищци Д. Б. и М. К. в размер на по 30 000 лв. за всяка от тях поотделно, ведно със законната лихва от датата на деянието до окончателното изплащане на сумите, като гражданските иски са били отхвърлени до пълните им предявени размери .

В тежест на подсъдимия са били възложени направените по делото разноси, както и д.т. върху уважените размери на гражданските иски.

С присъдата съдът се е разпоредил и с веществените доказателства.

По въззивни жалби, депозиранни от защитника на подсъдимия и от поверениците на гражданските ищци и частни обвинители, пред Великотърновски апелативен съд е било образувано внохд №4 от 2021 г., приключило с решение, с което първоинстанционната присъда е била изменена в наказателно-осъдителната ѝ част, като наложеното наказание на подсъдимия Д. Р. Г. за престъплението по чл.152 ал.4 т.4 във вр.с чл.152 ал.1 т.2 от НК е било намалено от осемнадесет на петнадесет години лишаване от свобода; наказанието по чл.116 ал.1 т.6 във вр.с чл.115 от НК е било заменено от доживотен затвор на двадесет години лишаване от свобода; размера на определеното на основание чл.23 ал.1 от НК общо и най-тежко наказание е било определено на двадесет години лишаване от свобода; променен е бил първоначалния режим на изтърпяване на наказанието от „специален“ на „строг“; приложена е била разпоредбата на чл.24 от НК, като определеното общо наказание лишаване от свобода е било увеличено с пет години; увеличен е бил размера на присъденото обезщетение на гражданските ищци Д. Б. и М. К. от по 30 000 лв. на 100 000 лв., както и д.т. върху уважената част на гражданските иски. В останалата част присъдата е била потвърдена.

Касационните жалби са НЕОСНОВАТЕЛНИ.

В жалбата на подсъдимия и в тези на гражданските ищци и частни обвинители се отправят противоположни искания- за намаляване на наложеното на подсъдимия наказание по чл.116 ал.1 от НК и отмяна приложението на чл.24 от НК, респективно- за увеличаване наказанието лишаване от свобода в максималния размер, предвиден за престъплението по чл.152 ал.4 от НК и за налагане на наказание „доживотен затвор“ вместо определеното наказание от двадесет години лишаване от свобода за престъплението по чл.116 ал.1 от НК. Алтернативно- за увеличаване размера на наказанието, наложено по чл.24 от НК.

Проверката на постановления от Великотърновски апелативен съд въззивен акт в обжалваните му части, не показва явна и очевидна диспропорция между наложените на подсъдимия Г. наказания / по отношение и на двете инкриминирани обвинения/ и обществената опасност на деянията и дееца, която диспропорция да произтича от неправилна преценка на обстоятелствата, значими за тяхната индивидуализация.

За да мотивират искането си за налагане на наказание доживотен затвор по чл.116 ал.1 от НК, жалбоподателите считат, че неправилно са били включени в кръга на смекчаващите отговорността обстоятелства процесуалното поведение на подсъдимия и направените самопризнания, младата му възраст, доколкото тя е била отчетена от законодателя с нормата на чл.38 ал.2 от НК, както и изказаното съжаление за стореното. Освен това претенцията им е свързана с твърдение за невъзможност за постигане на целите по чл.36 от НК с така определеното от контролираната съдебна инстанция наказание.

За да се наложи наказание доживотен затвор, законът в разпоредбата на чл.38а ал.2 от НК изисква изключителна тежест на извършеното конкретно престъпление. Това означава многобройност или изключителност, а не просто превес на отегчаващите отговорността обстоятелства, поради което е необходимо случаят радикално да се отклонява от обичайния с тази квалификация./ Решение на ВС №267/1983 г. по НОХД №272/1983 г. на II НО/. Изводът на въззивната инстанция, че по настоящото дело престъплението по чл.116 ал.1 от НК не може да се характеризира като изключително тежко, е верен и се споделя от настоящият касационен състав. На първо място, изключителната тежест на извършеното е възможно да се разкрие чрез наличието на множество квалифициращи обстоятелства, каквито в случая липсват-убийството е извършено само при един квалифициращ деянието признак, обосноваващ правната квалификация по чл.116 от НК. На следващо място престъплението е осъществено при евентуален умисъл. В тази насока контролираната инстанция е изложила подробни съображения в мотивите на решението, които касационният съд възприема. Съобразно приетите факти по делото, апелативният съд законосъобразно е намерил, че целта на подсъдимия е била осъществяване на принудително съвкупление с пострадалата, а не убийството ѝ. Притискането на носа и устата, което е довело до остра механична асфикция, в резултат на която е настъпила смъртта жертвата, е било осъществено за сломяване на нейната съпротива /налице се безспорни доказателства, че по пострадалата са налице защитни наранявания/ и препятстване на възможността ѝ да вика, с цел реализиране на съвкупление. Действията по притискане на носа и устата на пострадалата в немалък период от време, обосновават извод, че наред с целения резултат, деецът е допускал, че може да настъпи смъртта ѝ, доколкото по този начин се отнема възможността за поемане на въздух, но се е отнесъл безразлично към това. Действително убийството на жертвата е извършено по време на осъществяване на нейното изнасилване, но за да се наложи наказание доживотен затвор, е необходимо да се установи, че убийството е изключително тежко, защото само по отношение на него е възможно определянето на това наказание. Начинът на извършване на престъплението по чл.116 ал.1 от НК и свързаните с него обстоятелства, не разкриват изискуемата се от закона изключителна тежест. Те обаче представляват отегчаващи отговорността обстоятелства, които следва да се съобразят при определяне размера на по-лекото по вид наказание, а именно лишаване от свобода.

По-нататък, доживотният затвор е най-тежкото наказание, приложимо към 18-19 годишните. Когато той се индивидуализира в тази възрастова група, наказателно-

правното значение на възрастта се променя. С други думи, за да е смекчаващо отговорността обстоятелство ниската възраст на извършителя / в случая Д. Г. е бил навършил осемнадесет години само шест дни преди деянието/, е необходимо да се установи, че „престъплението не може да бъде изолирано от възрастово обусловен недостиг на социална и личностова зрялост и умения за справяне“. /П., И.. Наказателноправният отговор срещу изключително тежката престъпност: смъртното наказание, доживотният затвор и доживотният затвор без замяна в България. Сиела. 2021./.

Видно от заключението на СППЕ, подсъдимият произхожда от семейство с ниска култура и социален статус. Израства в условията на емоционална отхвърленост, дефицитарни в количествено и качествено отношение грижи и контрол, като семейната среда е била белязана от конфликти и агресия. Социализацията му е протекла безконтролно, стихийно, при липса на адекватен модел за подражание. Според експертите, подсъдимият вероятно е бил обект на подигравки в училище, тъй като не е можел да изговаря някои думи, което го е стагнирало, развивало е малоценностови преживявания в него и го е мотивирало да реагира по единствения познат му начин- агресия. Актуално изведения интелектуален потенциал е в долната граница на условната норма, характерни за ниско ниво на образование и възпитание, което е получил. Подсъдимият се характеризира се със слабо развит социален опит и ранно формиран девиантен модел на мислене. Самопознанието при него е слабо развито, саморегулацията е слабо ефективна, поради дефицитарни социални умения, занижени възможности за самонаблюдение и себеконтрол. Той не притежава личностни ресурси, трудови умения и навици за пълноценна социална реализация. С оглед на тези данни ВКС приема, че при подсъдимия е налице социална и личностова незрялост, която не може да се разглежда въвн от извършеното престъпление. Този извод се потвърждава и от заключението на коментирания по-горе експертиза, в която е посочено, че независимо, че подсъдимият е разбирал свойството и значението на извършеното и е могъл да ръководи постъпките си, без оглед на състоянието, в което се е намирал към момента на извършване на деянието- обикновено алкохолно опиване, лека към средна степен и употребата на марихуана, е необходимо да се отчете и присъщата за възрастта му неуравновесеност на възбудните и задръжни процеси, прибързано вземане на решения и лесното им превключване в действия.

По тези съображения, настоящият касационен състав намира, че възрастта на подсъдимия правилно е отчетена като смекчаващо отговорността обстоятелство.

На следващо място, приносят на подсъдимия за разкриване на обективната истина по делото, не може да бъде отречен. Данните по делото сочат, че още в проведения разпит, непосредствено след привличането му в качеството на обвиняем, подсъдимият е разказал подробно за случилото се в инкриминираната нощ, като по този начин освен, че е признал своето авторство, е съдействал за установяване на механизма на извършване на деянията. Освен това е съдействал на органите на досъдебното производство, като доброволно се е съгласил да бъде освидетелстван и да участва в следствен експеримент, който е проверил достоверността на обясненията му.

ВКС не възприема доводите на поверениците на частните обвинители, че от кръга на смекчаващите отговорността обстоятелства следва да се изключи изразеното от подсъдимото лице съжаление за стореното, по причина, че то е само формално, а не искрено и действително. В хода на целия наказателен процес, подсъдимият Г. е изразявал своето отношение към настъпилото трагично събитие, като е заявявал, че съжالياва за стореното. Разкаянието е специфичен морален акт, който може да бъде

проява на съвест или на чувство на срам, обективиран чрез гласно признаване пред околните на съжаление за случилото се. Именно за това съдът приема, че когато едно подсъдимно лице е изказало съжаление веднага след извършване на деянието, което е поддържал през цялото време на процеса, същото следва да се приеме като смекчаващо отговорността обстоятелство.

В обобщение, върнатата преценка на апелативната инстанция за степента на обществена опасност на деянието и дееца и правилно очертаните смекчаващи и отегчаващи отговорността обстоятелства, му е позволила да направи и верен извод, че в случая не следва да се налага наказание доживотен затвор, тъй като съобразно разпоредбата на чл.38а ал.2 от НК, убийството не се характеризира с изключителна тежест, което е единствената изискуема от закона предпоставка /за разлика от налагането на наказание доживотен затвор без замяна/, за определяне на наказание доживотен затвор. В контекста на горното, ВКС намира за необходимо да подчертае, че определянето на вида на наказанието, особено когато се касае за безсрочно такова и то извършено от лице на възраст, съвсем близка до непълнолетието, не е механичен математически сбор от смекчаващи и отегчаващи отговорността обстоятелства, а сложна комплексна дейност по тяхната оценка, която води до избор на такова наказание, което да е адекватно на тежестта на извършеното и личността на дееца.

С оглед на горното, искането на поверениците на частните обвинители за утежняване на наказателно-правното положение на подсъдимия, е неоснователно.

Неоснователна е и претенцията на защитата на подсъдимия за намаляване размера на наложеното му наказание по чл.116 ал.1 от НК. Посочените в пледоарията смекчаващи отговорността обстоятелства са били съобразени при отмерване на това наказание. Обстоятелството, че за престъплението по чл.152 ал.4 от НК, съдът е наложил наказание лишаване от свобода в размер на средния, предвиден за това престъпление, а по чл.116 ал.1 от НК определеното наказание лишаване от свобода е в максимален размер, в какъвто смисъл е отправен упрек към решаващия съд, не държи сметка за това, че индивидуализация на наказанието се извършва отделно за всяко едно престъпление, съобразно неговата действителна тежест и отегчаващите и смекчаващи отговорността обстоятелства, относими към него.

В заключение, наложеното на подсъдимия Д. Г. наказание лишаване от свобода в размер на двадесет години за престъплението по чл.116 ал.1 от НК, е справедливо.

ВКС не открива обстоятелства за основателност на искането за увеличаване размера на наказанието лишаване от свобода за престъплението по чл.152 ал.4 от НК. Степента на обществена опасност на деянието и дееца са върно отчетени, като решаващата съдебна инстанция не е подценила отегчаващите отговорността обстоятелства, нито пък е надценила смекчаващите такива. В тази насока от значение са от една страна обстоятелствата, свързани с това, че изнасилването е извършено по отношение на самотно живееща възрастна жена, че за да бъде то улеснено, подсъдимият е изключил тока в нейната и съседни къщи, че е налице склонност да търси сексуално задоволяване от възрастни жени, а от друга- чистото му съдебно минало, младата му възраст, оказаното от него съдействие за разкриване на обективната истина по делото. Напълно правилно апелативният съд е преценил, че е налице баланс на смекчаващите и отегчаващи отговорността обстоятелства и е наложил наказание в размер на средния, а именно 15 години лишаване от свобода.

В съответствие със закона и данните по делото, въззивният съд е приложил разпоредбата на чл.24 от НК, като е увеличил определеното на основание чл.23 ал.1 от НК общо и най-тежко наказание двадесет години лишаване от свобода с пет години. В

принципен план, при приложението на чл.24 от НК съдът е длъжен да прецени цялостната престъпна дейност на подсъдимия, обществената опасност на деянията, личната му обществена опасност, подбудите за извършване на престъпленията, степента и вида на вината му, като и останалите отегчаващи отговорността обстоятелства, като приеме, че и най-високото наложено наказание не ще изпълни целите, предвидени в чл.36 от НК, и преди всичко не ще му въздейства поправително. По настоящият случай цялостната престъпна дейност на подсъдимия /убийство и изнасилване/, се отличава с висока степен на обществена опасност. Касае се за квалифицирано убийство и квалифицирано изнасилване, като по време на първото престъпление, деецът е осъществил второто. Наред с това двете престъпни посегателства са осъществени спрямо възрастна самотно живееща жена, чиито възможности за самозащита с оглед възрастта ѝ са били обективно занижени, независимо, че същата е била в добро здраве и реално е оказала противодействие /макар и без успех/. Подсъдимият е предприел действия по улесняване на престъпната си деятелност, като е изключил тока в къщата ѝ и я е примамил да излезе на двора. Освен това още същата вечер, след извършване на инкриминираните по настоящото дело престъпления, е посетил дома на друга възрастна жена, спрямо която също е осъществил противоправни действия, а и данните по делото сочат за подобно поведение и спрямо други възрастни жени. По-нататък е необходимо да се отчете и , че при подсъдимият са налице високи стойности по скалата за телесна агресия и опозиционно поведение, съгласно проведения му от вещите лица по СППЕ тест за агресивност „Бъс-Дюрки“.

Съвкупната преценка на посочените обстоятелства мотивира извод за приложението на чл.24 от НК, тъй като целите на наказанието не биха били постигнати с наложеното най-тежко общо такова от двадесет години лишаване от свобода. Наказание от двадесет и пет години лишаване от свобода, чиято продължителност е значителна, е достатъчно да интервенира върху подсъдимия с цел неговото поправяне и превъзпитание; да създаде обективни условия, които да отнемат възможността му да извърши нови престъпления, а и да осъществи психическо въздействие върху други неустойчиви членове на обществото.

Обстоятелството - тежестта на престъпленията, посочено в жалбата на адв.К., повереник на частния обвинител Д Б., като аргумент за увеличаване размера на наказанието, определено на основание чл.24 от НК, е било взето предвид при преценката относно приложението на тази правна норма. Що се отнася до твърдението за неискреност на изказаното от подсъдимия съжаление, настоящият състав взе отношение в решението си по-горе. В жалбата на адв.С., повереник на частния обвинител М.К., не се сочат конкретни аргументи в тази насока ,по които ВКС да вземе становище.

В заключение ВКС не открива основания за увеличаване на размера на наказанието лишаване от свобода, определено съобразно разпоредбата на чл.24 от НК. Касае се за неосъждан подсъдим, току- що навършил пълнолетие, при който механизмите за въздействие, с цел поправяне са далеч по- пълноценни, отколкото при вече напълно изградени хора, осъждани и за други престъпления.

С оглед на изложените съображения, ВКС счита, че не са налице основания за уважаване на касационните жалби, поради което те следва да бъдат отхвърлени, а атакуваното съдебно решение оставено в сила.

Водим от горното и на основание чл.354 ал.1 т.1 от НПК, ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, трето наказателно отделение

Р Е Ш И:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 32 от 05.04.2021 г., постановено по внохд №4/2021 г. по описа на Великотърновски апелативен съд.

РЕШЕНИЕТО не може да се обжалва.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1/

2/